

dal a csikóbőrös kulacshoz címűből használt fel több részletet.

Érdekes és tanulságos a Csokonai-verseknek és a Gózon-féle átírásoknak részletes összehasonlítása. Janó megállapítja, hogy az eseményeket Gózon leegyszerűsíti, ugyanakkor saját természetes humorával gazdagítja. Bizonyos „parasztrokokói” hang húzódik végig az egész történeten. Ez más elbeszélő költeményeit is áthatja (*Egy hosszú pletyka*). Csokonai általános politikai érvényű kritikai korrajza Gózonnál szűkebb keretekre korlátozódik. Csokonai megnevezi szereplőit (Zsuzsi, Mancsi, Trézi), konkrét helyzeteket teremt, Gózon általánosít, paraszti tartózkodással személyektől függetleníti a verset.

A népi versírók egy része – ide tartozik Gózon is – nem szakad ki a számukra életet jelentő közösségből. Nagy részüknek versei nem is látnak nyomdafestéket, legfeljebb kereszteslőkör, lakodalomkor, kukoricafosztáskor szavalgatják őket. Szűkebb részüknek alkalmi históriái sokszor tízezes példányszám-ban is elkelnek a vásárokon. Ezek azonban még mindig benne élnek a paraszti rendben, bár verseik megjelenésével bizonyos mértékben elkülönülnek az előbbiektől. Egy leendő csoportosításnál a harmadik fokozatot nyilván a már egész népükhöz szóló, egy magasabb szellemi szintet képviselő népi-írók fogják képezni (Veres Péter, Szabó Pál stb.).

Bizonyos, hogy a folklorista és irodalomtörténész számára az összeállítás nemcsak adataiban tanulságos, de sok tekintetben túlmagán önmagán. Felhívja a figyelmünket a múzeumokban heverő ilyen jellegű anyag kiadására, mert csak ennek ismeretében tűnhet ki, van-e táji, nyelvi, verselési, témabeli különbség az egyes népköltők között. S ami még ennél is fontosabb, csak így alkothatunk világos képet arról, hogy mit vettek át klasszikusainktól, hogyan ötvözték azt egyé a maguk költészetével és világgépével, más szóval mi vált élő, eleven, állandóan ható nemzeti közkinccsé költőink műveiből. Janó Ákos gondos összeállítása ennek az összehasonlító munkának teremt meg alapját.

Kőhegyi Mihály

A magyar irodalom bibliográfiája. 1956–1957.
Összeállította: Kozoca Sándor. Bp. 1961.
Gondolat K. 720 l.

Kozoca Sándor évi irodalomtörténeti bibliográfiáinak fontosságáról, értékéről e helyen nem kell szólni. Magam az 1954. évi kötetről itt (ItK.1958:99) mondtam el véleményemet és javaslataimat. Sajnálom, hogy mindebből csak annyit fogadott meg, hogy a napilapokat keltezésük föltüntetésével is idézi. A mostani kötet is meggyőzőtt, hogy észrevételeim, indítványaim helyesek, így

elsősorban az időrendi közlést, a takarékosabb (két hasábos, folyamatos sorú, kisebb betű típusú) *tipográfiát*, az álnevek, betűjelek megoldásában igénybe veendő kollektív munkát, valamint – ez már a kiadónak szól – a gyorsaságot, nagyobb példányszámot és olcsóbbágot illető kívánságaim.

Az időrendi anyagközlést illetően még tovább is mennék, mint akkor. Nem csupán az egyes csoportokon (egy íróról szóló íráson) belül, hanem általában, egész éven át – az irodalmi élet történeti folyamatát reprodukálva – kronologikusan közölném az anyagot (ezzel sok tételen megismétlődő keltezést is megtakarítanék!), s minden más szempontot (tematikus, betűrendi) gondosan kidolgozott mutatókra bízom. Ám ha ez túl merésznek tűnik is, azt föltétlenül el kellene kerülni, hogy a gyűjteményes művek – gazdag tartalmuknak megfelelően – tucatnyi helyen is teljes címfölvételükkel szerepeljenek, *jelentősen megrövidítve az amúgy is vaskos könyvet*. Jelenleg pl. Krúdy irodalmi tanulmányai, a Hatvány szerkesztette *Beszélő házak*, *Mikszáth emlékezései*, a *Kalauz magyar ifjúsági irodalomban* c. ajánló bibliográfia, Darvas József, Radnóti Miklós, Horváth János, Komlós Aladár, Zolnai Béla, Waldapfel József, Illés Endre tanulmánykötetei, Csathó Kálmán memoárjai stb. mindannyiszor ismétlődnek, valahányszor bennük önálló írásban tárgyalt író neve következik. Holott az általános részben lehetne a gyűjteményeket *egy ízben, de analitikusan* (ahogyan az új típusú *Magyar Nemzeti Bibliográfia* is teszi) földolgozni, s így a bennük szereplő írások – a névmutató segítségével – nem vesznek el a kutató szeme elől. Ugyanez vonatkozik az olyan cikkekre is, amelyekben több íróról esik szó (pl. Kiss Istvánné: 262, 267 stb. – Nóti Ilonáé: 274 stb. – Hernády Ferencé: 474 stb.). A 617. lapon pl. Krúdynek nyolc Petőfi-cikke több mint a fél lapot elfoglalja, míg az előbbi módszerrel három folyamatosan szedett nyomtatott sorban elfér.

Hogy a betűrend ellene mond a logikának, míg az időrend az irodalom történetének összefüggéseit is adja, sok példát hozhatnánk. Csak kettőt lássunk. A 361. lapon Cholnoky Viktor és Máté György összetartozó írásait szórja szét a semmire se való betűrendi anyagközlés, s ugyanígy az Újságírószövetség „örsékváltásról”, illetve „szerecsenmosdatásról” szóló három cikket is. (Nem világos, hogy itt az egyik miért „vö.” jelzéssel csatlakozik a másikhoz, miért nem önálló, ugyanúgy, mint a harmadik?) Az Arany-cikkek közt van vagy négy debreceni írás, amely az ottani Arany-szobor helyéről vitázik: ezek is betűrend szerint, tehát összevevve, keservesen összekereshetően találhatók.

Nem vagyok kibékülve azzal sem, hogy egyes színészeket, noha egy betűt sem írtak,

a bibliográfia most is „írónak” tekint, s úgy is szerepelteti, szerzőként. De nem következetesen: mert ha író Bodor Tibor, Kiss Ferenc vagy Hacser Józsa, miért nem az Páger Antal (232. l.)? Még az sem világos, írónak tekinthetők-e tudósok, irodalomtörténészek (Hermann István, Pais Dezső, Szauder József), illetve ha igen, hol a határ? Hiszen akkor majd minden cikket kétszer kéne fölvenni: annak a nevével, akiről szól, s annál, aki írta?!

A teljességet majd az idő kritizálja meg. Mindenesetre van néhány kiadvány, aminek hiányát fájalom. Így pl. a TTIT „Irodalom és Nyelv” c. abbamaradt időszaki kiadványa (az 1956. évi 2. számában Beládi Miklós hasznos vázlatát Illyés Gyuláról) vagy a szegedi múzeum évkönyve (az 1956. éveiben Banner János közlése: Móra Ferenc ismeretlen levele Posta Bélához).

Következetlen a bibliográfia az asszonyneveknél a férjek neveinek írásmódjában. Hol föloldja őket (Tompa Józsefné Lovas Rózsa: 44. l.), hol nem (491).

Az általános rész beosztása szerepelhetett volna a tartalomjegyzék részeként.

Félreérthető a 457. lapon Gerébné neve alatt az „Arany János Budapestje” c. adat. Ugy látszik, mintha ez Gerébné cikke lenne, holott csupán egy apró hír a szerző ilyen című munkájának megjelenéséről. Különben, bár a cikkben is hibásan szerepel, a bibliográfia helyesen adhatta volna a szerző nevét (tekintve, hogy bibliográfus kollégáról van szó, s neve helyes alakban is szerepel ugyanitt): Gerébné ui. nem *Hidas*, hanem *Nyilas Márta*.

A bibliográfia a *Szegedi Egyetem* c. lap cikkeit általában kétszer veszi föl: egyszer 1956-ban, másodsor 1957-ben (így pl. az én cikkem is Eörsi Júlia könyvéről), holott a lap 1957-ben már meg sem jelent.

A névmutató törekszik ugyan az azonos nevéek elválasztására, de még mindig nem teljes sikerrel. Az illusztrátor Fábri Zoltánt elkülöníti a filmrendező Fábrytól, de ez utóbbinak egy filmkritikáját a szlovákiai író Fábrynak ajándékozza (156). Kiss István 262. lapon történő előfordulása Nagy István nevéhez került. Az ifjúsági irodalommal foglalkozó Tóth Béla és a debreceni író, műfordító, kritikus Tóth Béla írásai teljesen összevegyülnek, s Tóth László alatt is az egyik cikk (144) gyanús, hogy másé, mint a többi. Németh Ferenc is kettő lenne. Andor Leon nevét mosolyt keltően „megmagyarosították” Leon Andorra. A keresztnév nélküli Boros: Boros János; Fónagy I-né: Ivánné; Siklós Sándor helyesen: Siklós János.

Föloldható álnevek, betűjelek még (a lap-

szám csak az első előfordulást jelzi): 26.l.: Zs. O. = Zsadányi Oszkár. – 51:(N. J.) = Nagy János. – 73:(L. F.) = Lódi Ferenc. – 78: Sz. G. = Szabolcsi Gábor. – 83:(S.) = Sömjén Péter. – 99:(söp) = Sömjén Péter. – 103: -p- = Papp Zoltán. – 111:(Zoltán) = Papp Zoltán. – 121: P. B. = Péntes Balduin. – 132: P. Gy. = Parragi György. – Uo. A. G. = Antal Gábor. – Uo. F. Á. = Fedor Ágnes. – 152: S. É. = Sinkó Éva. – 159:(-y -s) = Székely Lajos. – 174: B.N.L. = B. Nagy László. – 183: S.B. = Simándi Béla. – 189: P. Zs = Pongrácz Zsuzsa. – 208: Cs. I. = Csillag István. – 209: L. M. = Lányi Márton [Ottó]. – Uo.: -ob- = Szabolcsi Gábor. – 213: Arácsy András = Jáki Gyula. Uo.: (ka.) = Kispéter András. – 214: -n -r = Sömjén Péter. – 215: (pl) = Péter László. 220: (Fábián) = Fábián Sándor. – 225: -s -s = Siklós János. – 240: P. L. = Péter László. – 244: F. A. = Földes Anna. – 249: B. T. = Bános Tibor. – 253: Sz. L. = Szekeres László. – Uo.: -s- Kelemen János (?) – 255: O. K. = Osvát Katalin. – 266: (d. i.) = Demeter Imre. – 275: (f. k.) = Fábián Kata. – 296: I. J. = Illés Jenő. – 314: (boros) = Boros János. – 317: R. I. = Rejtő István. – 319: (k. gy.) = Kunszery Gyula. – Uo.: (maron) = Kalmár Maron Ferenc. – 324: Ö. L. = Ökrös László. – 334: (k) = Kunszery Gyula. – 336: (mold-vay) = Moldvay Győző. – 348: Á. O. = Ábel Olga. – 351: B. P. = Bogáti Péter. – 356: M. A. = Maróti Andor. – 358: (mn) = [Szegedi] Simon István. – 372: (Sik) = Sik István. – 386: (t. t.) = Tüskés Tibor. – 390: J. M. = Jovánovics Miklós. – 394: B. Gy. = Borsodi Gyula. – 406: B. F. = Bogdál Ferenc. – 407: U. Z. = Újváry Zoltán. – 484: (b. p.) = Bogáti Péter. – 509: (Csongor) = Csongor Győző. – 514: b. i. = Boda István. – 542: R. L. = Rónay László. – Uo.: t. = Tüskés Tibor. – 548: (i. r.) = Szabolcsi Gábor. – 549: -r = Szabolcsi Gábor. – 569: P. R. = Páldy Róbert. – 595: K. S. = Károly Sándor. – 598: T. J. = Tompa József. – 617: Krammer J. = Krammer Jenő. – 621: F. G. = Ferenczy Géza. – 625: G. I. = Gál István (?) – 631: v. n. b. = Várkonyi Nagy Béla. – 649: P. F. = Paál Ferenc. – 655: D. L. = Dalos László. – 671: F. V. = Farkas Vilmos.

A 363. lapon nem a *Szegedi Híradóról*, hanem a *Szegedi Naplóról* van szó. Az 509. lapon nem *Márky István*, hanem *Márky Imre* a szerző.

Néhány apróbb elírást, sajtóhibát már nincs terem javítani.

Péter László